

Tarih ve Günce

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
Sayı: 8 (2021/Kış), ss. 25-38.

Geliş Tarihi: 6 Ekim 2020

Kabul Tarihi: 25 Ocak 2021

Araştırma Makalesi/Research Article

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΙΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΑΚΡΙΔΗ ΠΑΣΑ

Πασχάλης Βαλσαμίδης

(Paschalis VALSAMIDIS)*

OSMANLI ORDUSUNDA TABİB TÜMGENERAL RÜTBESİNDE GÖREV YAPAN RUM KONSTANTİN MAKRİDİS PAŞA'NIN BİLİNMEYEN VASİYETNAMESİ

Öz

Bu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'nda Tabip Tümgeneral olarak görev yapmış Konstantinos Makridis Paşa'nın gizli vasiyetnamesi sunulmaktadır. Vasiyetname, Terkos Metropolitliği'nde saklanmıştır. Makridis Paşa 1825'te Kozan ilçesine bağlı Vlasti köyünde doğdu. Yaklaşık on yaşındayken İstanbul'a geldi. Bir kahvehanede çırak olarak çalışıp müşterilere nargile ve sigaralarını yakmaları için ateş verirdi. Tıp fakültesinden mezun olan Makridis Paşa, Sultan II. Abdülhamid Han (1876-1909) tarafından Yıldız Sarayı'na doktor olarak atandı. Yeteneği ve sıkı çalışması sonucu tümgeneral rütbesine yükseltildi. Doktorluğunun yanı sıra amatör bir para toplayıcısı da olan Makridis Paşa, zamanla ünlü bir nümismat oldu.

12 Şubat 1906'da avukat Angelos Ioannidis'i eşinin Bakırköy'deki evine davet ederek, tanıkların önünde, mal varlığını kimlere ve nasıl paylaşılacağını belirten bir vasiyetname yazdırdı. Söz konusu vasiyetnamede gayrimenkulleri, Antik Yunan ve Bizans sikkeleri koleksiyonları, oymalı taş, heykel, heykelcik koleksiyonu, yüklü miktarda para, arkeoloji ve tıp kitapları vb. yer alıyordu.

* Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (Doç. Dr. Pashalis Valsamidis Trakya Dimokritos Üniversitesi-Yunanistan), (pvalsami@bscc.duth.gr). ORCID ID: 0000-0001-9091-8322.

Oğulları Nikoklis, Dimitrios, Fillipos ve Theodoros'u mirasçı olarak tayin ederek ikinci eşi Katina'ya, tıpkı Katina'nın ilerleyen yaşında ona baktığı gibi, bakıp saygı duymalarını vasiyet etti. Bakırköy Agios Georgios Kilisesi'ne cenaze masrafları için 50 lira yatırdı. 12 Şubat 1908'de Bakırköy'de hayatını kaybetti.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Gayrimüslim, tıp, vasiyetname, Rum doktorlar/hekimler

KONSTANTINOS MAKRIDIS PASHA'S UNPUBLISHED SECRET TESTAMENT, A MAJOR GENERAL DOCTOR OF OTTOMAN EMPIRE

Abstract

The present study presents Konstantinos Makridis Pasha's secret testament, who was a military doctor in Ottoman Empire. The testament is recorded in a code in the Metropolis of Derkes (Terkos).

Konstantinos Makridis Pasha was born in Vlasti (Kozani) in 1825. When he was almost 10 years old he came to Istanbul. He worked as a legman in a local caff, where he had to pass the light using the tongs so as to light up the shisha and the cigarettes of the customers. He studied in the medical school and got specialized in pathology. The Sultan Abdul Xamit the Second (1876-1909) inaugurated him as a doctor in Yildiz palace. He rose to the rank of Major General. Moreover, although he started as an amateur coin collector, he evolved into an important numismatist.

In February 12th in 1906 he invited in his wife's residence in Bakirkoy the lawyer Aggelos Ioannidis in front of other martyrs and composed his testament, which included his real estate property, his collections of ancient and Byzantine coins, sculptured stones, a collection of statuettes and figurines, large amounts of money, medical and archaeological books, etc.

As beneficiaries of his property he designated his sons Nikoklis, Dimitrios, Filippos and Theodoros, who, after his death, they had the obligation to take care and respect his second wife Katina, in the exact way she took care of him through his mature years of adulthood. He also bequeathed 10.000 piastra to his granddaughters Iphigeneia and Eleni. Finally, he deposited 50 turkish lira to St. George's church in Bakirkoy for his funeral expenses. He passed away in Bakirkoy in February 12th in 1909.

Keywords: Ottoman Empire, Non-Muslim, medicine, testament, Rum doctors

Στο αρχείο της Μητροπόλεως Δέρκων¹ φυλάσσεται σε άσχημη κατάσταση ένας χειρόγραφος κώδικας, στον οποίο καταγράφονται διαθήκες, πωλητήρια κτλ. Έχει διαστάσεις 35Χ23 εκ. και χρονολογείται μεταξύ των ετών 1893-1919. Τον κώδικα εντοπίσαμε στον γυναικωνίτη του ναού της Αγίας Παρασκευής Θεραπειών², τον οποίο καθαρίσαμε από τη σκόνη και τον εντάξαμε στις 10 Αυγούστου του 2006 στο αρχείο της Μητροπόλεως Δέρκων με προσωρινό αύξοντα αριθμό 15. Ξεφυλλίζοντας τον κώδικα εντύπωση μας έκανε μεταξύ άλλων η διαθήκη του Κωνσταντίνου Μακρίδη Πασά από το Μακροχώρι

¹. Για την Μητρόπολη Δέρκων βλ. Βασίλειος Σταυρίδης, *Η Ιερά Μητρόπολις Δέρκων. Οικουμενικόν Πατριαρχείον*, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1991. Ο ίδιος, *Επισκοπική ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 162-175. Ακόλας Μήλας, *Σφραγίδες μητροπόλεων Χαλκηδόνος-Δέρκων*, Ίδρυμα Μειζονος Ελληνισμού, Αθήνα 2000. Σταμάτιος Ψάλτης, *Η Θράκη και η δύναμις του εν αυτή ελληνικού στοιχείου*, τόμ. Α', Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήναι 1919, σσ. 75-82. Πασχάλης Βαλοαμιδής, *Κωνσταντινουπολίτικα ανάλεκτα*, Αντώνη Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2012, σσ. 25-69, 130-145, 200-250, 391-399. Σ. Βουτυράς, «Εκθεσις του Διοικητικού Συμβουλίου περί των εργασιών του πρώτου συλλογικού έτους», *Επετηρίς του Θρακικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου 1 (1872-1873)* 53-56. Ο ίδιος, «Εκθεσις της Εκπαιδευτικής Επιτροπής του Θρακικού Συλλόγου περί της ενεστώσης καταστάσεως της εν Θράκη ελληνικής παιδεύσεως», *Επετηρίς του Θρακικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου 2 (1873-1874)* 85-93. Δημήτριος Καλέμης, «Η επαρχία Δέρκων. Εκκλησιαστική-οχολεία-αριθμός κατοίκων-ήθη και έθιμα», *Ημερολόγιον της Ανατολής* 5 (1886) 135-157. Α. Π., «Η Μητρόπολις Δέρκων», *Ημερολόγιον Εθνικών Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Κωνσταντινουπόλεως* του έτους 1906, εν Κωνσταντινουπόλει 1905, σσ. 145-158. *Γενικός κανονισμός της επαρχίας Δέρκων*, εν Κωνσταντινουπόλει 1908. Μανουήλ Γεδεών, «Τα κατά καιρούς όρια της Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως και της επισκοπής Δέρκων», *Εκκλησιαστική Αλήθεια* 41 (1917) 35-38, 58-61, 100-103, 124-127, 42 (1918) 52-54. Ξενοφών Σιδερίδης, «Μητροπολίται Δέρκων (783-1925)», *Ορθοδοξία* 7 (1932) 320-328, 374-382, 399-406 8 (1933) 355-359. Σταυράκης Αριστάρχης (Αδαμάντιος Κασαπίδης), «Δέρκοι. Περί της μητροπόλεως Δέρκων και των αυτής μητροπολιτών. Θρόνος Η'», *Ορθοδοξία* 9 (1934) 87-90, 131-134, 221-222, 10 (1935) 35-41, 135-138, 174-178, 251, 321-326, 419-423, 459-463, 503-509. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννίου, «Από την Ανατολικήν Θράκην η επαρχία Δέρκων», *Θρακικά* 12 (1939) 161- 209 13 (1940) 108-156.

². Βλ. Σκαρλάτος Βυζάντιος, *Η Κωνσταντινούπολις*, τόμ. Β', Αθήνησιν 1862, σ. 152. Μανουήλ Γεδεών, *Κωνσταντινούπολις*, εν Κωνσταντινουπόλει 1882, σ. 41. Ιωάννης Κυφιώτης, *Κωνσταντινούπολις και προάστεια αυτής μετά της Θράκης*, εν Κωνσταντινουπόλει 1880, σ. 75. Βασίλειος Σταυρίδης, *Η Ιερά Μητρόπολις Δέρκων*, *ό.π.*, σ. 21. Νίκος Γκίνης-Κωνσταντίνος Στράτος, *Εκκλησίες στην Κωνσταντινούπολη. Ζώντα μνημεία της Ορθοδοξίας*, Καστανιώτη, Αθήνα 1999, σσ. 145-148. Ακόλας Μήλας, *Σφραγίδες μητροπόλεων Χαλκηδόνος-Δέρκων*, *ό.π.*, σ. 279. Γεώργιος Ζαρίφης, *Οι αναμνήσεις μου. Ένας κόσμος που έφυγε. Κωνσταντινούπολη 1800-1920*, Τροχαλία, Αθήνα 2002, σσ. 132, 286-287. Πασχάλης Βαλοαμιδής, *Κωνσταντινουπολίτικα ανάλεκτα*, *ό.π.*, σσ. 32-46. Orhan Türker, *Therapia'dan Tarabya'ya. Boğaz'ın Diplomatar Kōyünün Hikayesi* (Από τα Θεραπειά στο Ταράμπγια. Η ιστορία του χωριού), Sel Yayincılık, İstanbul 2006, σσ. 43-47. Δημήτριος Καλέμης, *ό.π.*, σσ. 141. Α. Π., *ό.π.*, σσ. 146. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννίου, «Από την Ανατολικήν Θράκην», *Θρακικά* 12 (1939), σ. 197.

(Bakırköy)³, που καταλαμβάνει τις σελίδες 127-130. Πρόκειται για έναν στρατιωτικό ιατρό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που εργαζόταν αθόρυβα και είναι σχεδόν άγνωστος στη βιβλιογραφία.

Ο Κωνσταντίνος Μακρίδης γεννήθηκε στη Βλάστη (Κοζάνης)⁴ το 1825⁵. Σε ηλικία περίπου δέκα ετών ήρθε στην Πόλη και εργάστηκε τσιράκι σε ένα καφενείο, όπου έδινε με τη μασιά φωτιά στους πελάτες για το ναργιλέ και για να ανάψουν το τσιγάρο τους. Ήταν πολύ ψηλός και τον έλεγαν Ουζούν⁶ Κωστή. Στη συνέχεια τον φώναζαν Ουζούνογλου, το οποίο εξελληνίστηκε σε Μακρίδης. Είχε επτά γιους, τους οποίους φρόντισε να σπουδάσουν και να καταλάβουν σημαντικές θέσεις: τον Αλέξανδρο στρατιωτικό ιατρό⁷, τον Νικοκλή γενικό πρόξενο και διευθυντή του υπουργείου εξωτερικών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τον Δημήτριο σύμβουλο στη Διοίκηση του Δημοσίου Χρέους της Τουρκίας, τον Ιωάννη, ο οποίος πέθανε νέος, τον Φίλιππο, που ήταν αντιπρόσωπος της Ελληνικής Κυβέρνησης στο διακανονισμό του δημοσίου

3. Για το Μακροχώρι βλ. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννιού, *Το πνευματικό Μακροχώρι του καιρού μου*, Ισταμπούλ 1951. Της ίδιας, «Από την Ανατολικήν Θράκην», *Θρακικά* 13 (1940), σσ. 108-138. Νίκος Τζιράς, *Το Έβδομον του Βυζαντίου και η Ελληνική Κοινότητα Μακροχωρίου*, Όμιλος Μακροχωριτών, Αθήνα 1992. Πασχάλης Βαλοαμίδης, *Η ιστορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου Κωνσταντινουπόλεως*, Αντώνη Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2015. Rasin Örsan, *Kaybolan Bakırköy* (Το Μακροχώρι που χάθηκε), Kendi yayını, İstanbul 1989. Selçuk Erez, *Ayatama'dan Zuhuratbaba'ya Bakırköy* (Το Μακροχώρι από τον Άγιο Μάμα έως τον Ζουχουράτμπασμα), Heyamola Yayınları, İstanbul 2009. Turgay Tuna, *Bir zamanlar Bakırköy* (Το Μακροχώρι έναν καιρό), E Yayınları, İstanbul 2015. Νίκος Γκίνης-Κωνσταντίνος Στράτος, *ό.π.*, σσ. 152-153. *Επετηρίς του Θρακικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου* 1 (1872-1873) 55 2 (1873-1874) 92. Δημήτριος Καλέμης, *ό.π.*, σ. 152. Α. Π., *ό.π.*, σσ. 150-151. Μανουήλ Γεδεών, «Παλαιάς ευφρίας θρακώα κέντρα», *Θρακικά* 7 (1936) 26-27. Βασίλειος Σταυρίδης, *Η Ιερά Μητρόπολις Δέρκων*, *ό.π.*, σσ. 39-48. Ακύλας Μήλλας, *Σφραγίδες μητροπόλεων Χαλκηδόνος-Δέρκων*, *ό.π.*, σσ. 304-315.

4. Βλ. Ιωάννης Βαρβαρούσης, *Η ιστορική κοινότητα Βλάστης δυτικής Μακεδονίας: Φωτογραφικό λεύκωμα*, Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2006. Ο ίδιος, *Οι απόδημοι από τη Βλάστη: Το παλιό ιστορικό Μπλάτσι Δυτικής Μακεδονίας 18ος, 19ος και 20ός αιώνες: Φωτογραφικό λεύκωμα*, Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2013. Δημήτρης Παράσχος, *Βλάστη (Μπλάτσι)-Νάματα (Πιπλιόστα). Ταυτότητα, μύθοι και πραγματικότητες*, Ταξιδευτής, Αθήνα 2019.

5. Ο Νίκος Τζιράς αναφέρει το έτος γεννήσεως 1826. Νίκος Τζιράς, *ό.π.*, σ. 237. Στον τάφο του αναγράφεται το έτος 1825.

6. Uzun: σημαίνει στην τουρκική γλώσσα υψηλός.

7. Πέθανε στην Πόλη.

χρέους κατά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών (1923)⁸, τον Θεόδωρο⁹ και τον Ευρωπίδη, ο οποίος πέθανε νέος¹⁰.

Ο Κωνσταντίνος Μακρίδης Πασάς σπούδασε ιατρική και ειδικεύτηκε στην παθολογία. Περί το έτος 1879 εμφανίζεται στρατιωτικός ιατρός της Υψηλής Πύλης με το βαθμό του συνταγματάρχη¹¹. Ο σουλτάνος Αμπτούλ Χαμίτ Β' (1876-1909) τον διόρισε γιατρό των ανακτόρων του Γλντιζ. Επέδειξε άριστες ικανότητες, εργάστηκε σκληρά στον κλάδο του και προάχθηκε στο βαθμό του υποστράτηγου¹². Εκτός από ιατρός ήταν ερασιτέχνης συλλογής νομισμάτων και αναδείχθηκε περίφημος νομισματολόγος¹³. Είχε αποκτήσει αξιολογες συλλογές, όπως αναφέρονται παρακάτω στη διαθήκη του. Μετά από πολυετή προσφορά στην κοινωνία απεβίωσε στο Μακροχώρι στις 12 Φεβρουαρίου του 1909¹⁴. Η κηδεία του έγινε στο ναό του αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου¹⁵ και τάφηκε στο νεκροταφείο της Θείας Αναλήψεως του Σωτήρος Χριστού Μακροχωρίου¹⁶.

⁸. Για τη Συνθήκη της Λωζάννης βλ. *Πράξεις υπογραφείσαι εν Λωζάννη τη 30 Ιανουαρίου και τη 24 Ιουλίου 1923* (εκ του Εθνικού τυπογραφείου), εν Αθήναις 1923. *Σύμβαισις περί της ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών Ελληνιστί και Τουρκιστί* (υπογραφείσα εν Λωζάνη τη 30 Ιανουαρίου 1923) και αι δηλώσεις του αρχηγού των ελευθεροφρόνων κ. Ιωάννου Μεταξά, εν Αθήναις 1924. Κωνσταντίνος Σβολόπουλος, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική μετά την συνθήκην της Λωζάννης. Η κρίσιμος καμπή* (Ιούλιος-Δεκέμβριος 1928), Ινστιτούτον Διεθνούς Δημοσίου Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1977. *Η Συνθήκη της Λωζάννης, Το πλήρες κείμενο, Προσθήκες-Ερμηνευτικοί νόμοι, οι τουρκικές παραβιάσεις από το 1923 μέχρι σήμερα*, επιμ. Αντώνης Σπετσέρης, Παπαζήση, Αθήνα 1994. Πρβλ. T. Aghnide, *The Ecumenical Patriarchate of Constantinople in the Light of the Treaty of Lausanne*, New York 1964.

⁹. Ο Θεόδωρος γεννήθηκε στο Μακροχώρι (Bakırköy) το 1872. Στον κώδικα θανάτων της Μητροπόλεως Δέρκων αναφέρεται το έτος γεννήσεως, το 1874. Αναδείχθηκε διάσημος αρχαιολόγος και διετέλεσε διευθυντής του Αρχαιολογικού Μουσείου της Πόλης και του Μουσείου Μπενάκη των Αθηνών. Πέθανε στην Πόλη στις 9 Δεκεμβρίου του 1940. Η κηδεία του έγινε την επόμενη ημέρα στο ναό του αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου με δημόσια δαπάνη της Τουρκικής Κυβέρνησης. Τάφηκε στο νεκροταφείο της Αναλήψεως Μακροχωρίου. Περισσότερα βλ. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννιού, *Το πνευματικό Μακροχώρι, ό.π.*, σσ. 65-77. Νίκος Τζιράς, *ό.π.*, σσ. 237-241. Πασχάλης Βαλοσαμίδης, *Η ιστορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου, ό.π.*, σ. 580.

¹⁰. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννιού, *Το πνευματικό Μακροχώρι, ό.π.*, σ. 65.

¹¹. Κωνσταντίνος Τρομπούκης, *Η ελληνική ιατρική στην Κωνσταντινούπολη 1856-1923, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχολιτών*, Αθήνα 2000, σ. 104.

¹². Νίκος Τζιράς, *ό.π.*, σ. 237.

¹³. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννιού, *Το πνευματικό Μακροχώρι, ό.π.*, σ. 66.

¹⁴. Ο Νίκος Τζιράς αναφέρει το 1908. Νίκος Τζιράς, *ό.π.*, σ. 237. Στον τάφο του γράφεται το έτος 1909.

¹⁵. Για τον ναό βλ. Πασχάλης Βαλοσαμίδης, *Η ιστορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου, ό.π.*.

¹⁶. Βλ. Βασίλειος Σταυρίδης, *Οικουμενικό Πατριαρχείον και η μέριμνα των νεκρών*, Αντώνη Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2015, σσ. 171-172. Νίκος Τζιράς, *ό.π.*, σσ. 107-108. Πασχάλης Βαλοσαμίδης, *Η ιστορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου, ό.π.*, σσ. 34-35.

Δύο χρόνια πριν το θάνατό του αποφάσισε να συντάξει μυστική διαθήκη με την οποία μοίρασε την περιουσία του στην οικογένειά του. Συγκεκριμένα στις 12 Φεβρουαρίου του 1906 κάλεσε στην οικία της γυναίκας του Κατίνας στο Μακροχώρι τον δικηγόρο Άγγελο Ιωαννίδη, ενώπιον των μαρτύρων Ιωάννη Κωνσταντινίδη, Σπύρο Δουρόπουλο, Ματθαίο Λαμποβιτιάδη, Σάββα Καπετανόπουλο, Στέφανο Παπαδόπουλο, Αλέξανδρο Ξανθόπουλο, Αλέξανδρο Αναγνωστίδη και παρουσία του ιερατικού προϊσταμένου του ναού αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου Αρχιμανδρίτη Σωκράτη¹⁷, και τον υπαγόρευσε να συντάξει τη διαθήκη του.

Η ακίνητη περιουσία του απαρτιζόταν από μία οικία με κήπο στο Φανάρι, ένα οικόπεδο με κήπο στα Ψωμαθεία¹⁸ και ένα φαρμακείο στα Έξι Μάρμαρα¹⁹. Είχε συλλογές αρχαίων χρυσών, αργυρών και χάλκινων νομισμάτων, καθώς και χρυσά Βυζαντινά νομίσματα μεγάλης αξίας που φύλαγε ο Στέφανος Πινιατέλλης στο Παρίσι. Επίσης μία συλλογή Ελληνικών αργυρών και χάλκινων νομισμάτων που είχε στο σπίτι του και από την ίδια συλλογή αργυρά και χαλκά νομίσματα που ήταν στον Στέφανο Πινιατέλλη στο Παρίσι. Μία συλλογή αγγλύφων κ' ανάγλυφων λίθων, μία άλλη συλλογή αγαλματιών και ειδωλίων. Ακόμα στη διαθήκη του καταγράφονται μεγάλα χρηματικά ποσά, βιβλία ιατρικά και αρχαιολογικά, στολή, ενδύματα, δαχτυλίδι αξίας, και δύο χρυσά ρολόγια.

Κληρονόμους της περιουσίας του καθιστούσε τους τέσσερις γιους του Νικοκλή, Δημήτριο, Φίλιππο και Θεόδωρο, από τους οποίους ζητούσε μετά το θάνατό του να σεβαστούν τη δεύτερη γυναίκα του Κατίνα, να περιθάλψουν,

17. Ο Σωκράτης Σταυρίδης διετέλεσε προϊστάμενος του ναού αγίου Γεωργίου κατά τα έτη 1903-1911. Βλ. Πασχάλης Βαλοαμιδής, *Η ιστορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου*, ό.π., σσ. 107-110. Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννιού, *Πολίτες λόγιοι που αγνώρισαν. Ο Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου Σωκράτης Σταυρίδης*, Αθήνα 1954. Παύλος Μητροπολίτης, *Ιερισσού και Αγίου Όρους, Η Μητρόπολις Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου κατά την τελευταίαν εκατονταετίαν*, Αθήναι 1979, σσ. 25-31. Απόστολος Γλαβίνας, «Αρχιερείς της επισκοπής Αρδαμερίου», *Μακεδονικά* 20 (1980) 27-28. Βασίλειος Σταυρίδης, «Ο Σωκράτης προ της ανυψώσεώς του εις την Επισκοπήν (Μητρόπολιν) Ιερισσού και Αγίου Όρους (1866/1911/1954)», *Γρηγόριος ο Παλαμάς* 77 (1994) 5-20. Δημήτριος Κύρου, *Ο Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου Σωκράτης Σταυρίδης (1866-1944) [Η ζωή και το έργο του, όπως καταγράφηκε στο περιοδικό «Αρναία» 1989-2011 και σε άλλα έντυπα]*, Αρναία 2011. Ο ίδιος, «Η ζωή και το έργο του Μητροπολίτη Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου Σωκράτη Σταυρίδη (1886-1944)», *Παγχαλκηδικός Λόγος* 8 (2011) 7-9. Δημ. Ρήγας, «Ο Μητροπολίτης Σωκράτης και η διακονία του στη Μητρόπολη Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου 1911-1944», *Αρναία* 25 (2012) 13-17.

18. Ακόλας Μήλλας, *Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως. Ενορίες Αγιοτάτης Αρχιεπισκοπής, Σύλλογος Ιστορικής και Λαογραφικής Έρευνας η Μνημοσύνη*, Αθήνα 1996, σσ. 262-271.

19. Βλ. Σκαρλάτος Βυζάντιος, ό.π., σσ. 304-306. Μανουήλ Γεδεών, *Κωνσταντινούπολις*, ό.π., σσ. 18-19. Ακόλας Μήλλας, *Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως*, ό.π., σσ. 230-261.

όπως αυτή φρόντισε αυτόν στα γεράματά του. Στη σύζυγο του κληροδοτούσε για να τον θυμάται το σαπφείρινο δαχτυλίδι του, το δεύτερο χρυσό ρολόι του και όσα χρήματα θα έμεναν μετά το θάνατό του για να κάνει τα μνημόσυνά του και τα θρησκευτικά χρέη για την ψυχή του. Στις εγγονές του Ιφιγένεια και Ελένη κληροδοτούσε από 10.000 γρόσια. Τέλος, στο ναό του αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου κατέθεσε 50 λίρες Τουρκίας για έξοδα της κηδείας του.

Παρακάτω δημοσιεύουμε την διαθήκη του Κωνσταντίνου Μακρίδη Πασά όπως είναι καταστρωμένη στον κώδικα.

Μυστική διαθήκη

Ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ἐν Μακροχωρίῳ, ἐν τῇ ἐν ἧ κατοικῶ οἰκίᾳ, κατὰ / τὴν ὁδὸν Μπουστάν Μαχαλεσῆ, Σεμὲν δὲ φερ Τζαδεσῆ, ἀρ. 5, ἀνηκούση κα / τὰ πλήρη κοριότητα εἰς τὴν σύζυγόν μου Κατίναν, μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπί / πλων καὶ σκευῶν, σήμερον τῇ δωδεκάτῃ Φεβρουαρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐν / νεακοιστοῦ ἔκτου σωτηρίου ἔτους, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Κυριακῆ καὶ ὦ / ραν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν, εὕρισκόμενος ἐν τῇ πρὸς τὸν κῆπον μικρᾶ / αἰθοῦση τῆς ὡς ἄνω οἰκίας, ὁ ὑποφαινόμενος Κωνσταντῖνος Μακρίδης / Πασσᾶς, στρατιωτικὸς ἰατρός, ὑπήκοος ὀθωμανός καὶ Χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ἔ / χων σώας τὰς σωματικὰς καὶ διανοητικὰς μου δυνάμεις, συντάσσω τὴν παροῦ / σαν μυστικὴν διαθήκην μου, ἣν καθ' ὑπαγόρευσίν μου, ἀμβλείαν ἔχον / τος τὴν ὄρασιν, γράφει ὁ Κ^{ος} Ἄγγελος Ἰωαννίδης, δικηγόρος.

Ἄπανα ἡ περιουσία μου συνίσταται:

A'. Εἰς τὰ ἐξῆς ἀκίνητα βακουφικά κτήματα, περὶ ὧν οὐδὲν ὀρίζω / ἐνταῦθα, καθότι ταῦτα κανονίζονται κατὰ τοὺς σχετικὸς βακουφικούς / Νόμους: ἦτοι οἰκίαν μετὰ τοῦ κήπου ἐν Φαναρίῳ, οἰκόπεδον μετὰ κή / που ἐν Ψαμμαθείοις, κ' ἐν φαρμακεῖον ἐν ἐξ Μαρμάρους.

B'. Εἰς συλλογὰς ἀρχαίων Νομισμάτων κ' ἄλλων Ἀρχαιολογικῶν ἀντικει / μένων ἦτοι:

1) Μίαν συλλογὴν Βυζαντινῶν Νομισμάτων συνισταμένην ἐκ δέκα ἑξ χρυ / σῶν Νομισμάτων, ἐξ ὀγδοήκοντα τριῶν (83) ἀργυρῶν νομισμάτων, ἐξ ἑκατὸν / δώδεκα (112) χαλκῶν νομισμάτων. Ταῦτα πάντα τὰ νομίσματα εὕρισκονται / ἐντὸς κουτίων τοποθετημένα ἐν τοῖς συρταρίοις τοῦ γραφείου μου, τοῦ ἐν τῷ / κοιτῶνι μου κειμένου, ὧν κρατῶ τὰς κλεῖδας. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν παρ' ἐμοὶ εὕρισκο / μένων νομισμάτων τῆς συλλογῆς ταύτης, ὑπάρχουν καὶ τριάκοντα πέντε ἀκόμη / χρυσᾶ Νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν Βυζαντινὴν συλλογὴν, ἰδικὰ μου, / τὰ ὅποια εὕρισκονται κατατεθημένα παρὰ τῷ Στεφάνῳ Πνιατέλλῃ, ἐν Παρί / σίοις, ὁδὸς Σκιπιονος, ἀρ. 3. Ἡ ἀξία τῆς ὅλης Συλλογῆς,

συνισταμένης ἐκ διακοσίων / σαράντα ἐξ (246) νομισμάτων εἶναι περίπου φράγκων χρυσῶν, πέντε χιλιάδων / ἑπτακοσίων σαράντα (5740).

2) Μίαν Συλλογὴν Ἑλληνικῶν Νομισμάτων, συγκειμένην ἐξ ἑξακοσίων εἴκοσι / ἑπτὰ (627) ἀργυρῶν νομισμάτων, διακοσίων ὀγδοήκοντα ἐξ (286) χαλκῶν. Ταῦ / τα εὐρίσκονται παρ' ἐμοῖ ἐν τῷ ὡς ἄνω γραφείῳ μου. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ εἴ / κοσι ὀκτώ (28) ἀργυρᾶ νομίσματα, ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν συλλογὴν ἄτινα / εἶναι κατατιθειμένα παρὰ τῷ ὡς ἄνω Στεφ. Πινιατέλλη, ἐν Παρισίοις, προσέτι δέ / καὶ χίλια εἴκοσι ἑννέα χαλκᾶ νομίσματα (1029) ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν Συλλογὴν κ' ἐπίσης ἰδικά μου τὰ ὅποια κ' αὐτὰ εὑρῶνται παρὰ τῷ Στεφ. Πινιατέλλη, ἐν Παρισίοις. Ἦτοι τὰ τὴν συλλογὴν ταύτην ἀπαρτίζοντα νομίσματα εἶναι ἐν ὄλω / χίλια ἑννεακόσια ἑβδομήντα, ἢ δὲ ὀνομαστικῆ τῶν ἀξία εἶναι περίπου εἴκοσι χίλι / ἄδων, τριακοσίων πέντε φράγκων (20305).

3) Μίαν συλλογὴν ἀγγλόφων λίθων κ' ἀνάγλυφων (Piorres gravéeset Ca / nees), τὸ ὄλον δέκα καὶ τριῶν (13) τὸν ἀριθμὸν. Ἡ συλλογὴ αὕτη εὐρίσκεται / ἐν τῷ γραφείῳ μου μετὰ τῶν ἄλλων, ἢ ὀνομαστικῆ τῆς ἀξία εἶναι περίπου / φράγκων χρυσῶν χιλίων ἑκατὸν τριάκοντα (1130).

4) Μίαν συλλογὴν ἀγαλματίων κ' εἰδωλίων (Statuetteset Figurines) ἄ / ξίας ἐν ὄλω ὀνομαστικῆς φρ. χρ. (660) ἑξακοσίων ἐξήκοντα περίπου, εὐρί / σκομένων ἐντὸς ἑρμαρίου ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ, ἐν ἧ συντάσσω τὴν παροῦσαν.

Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα νομίσματα κ' ἀρχαιολογικά ἀντικείμενα ἄτινα κέ / κτημαι. Τὰ ἐκ τούτων παρὰ τῷ Στεφάνῳ Πινιατέλλῃ εὐρισκόμενα ἐν Πα / ρισίοις, τὰ ἔσπειλα ἐκεῖ πρὸς πώλησιν, ἐὰν εὐρεθῆ κατάλληλος ἀγοραστής.

Γ'. 1) Εἰς μηνιαῖα τοῦ Σερασκεράτου²⁰ καθυστερούμενα, ἐν ὄλω γρόσια / δέκα ἑννέα χιλιάδας ἑξακόσια (19600). Διὰ ταῦτα ἐτοιμάζεται ἀρμοδίως / ἐν Σεργκι²¹ ὅπερ θά μοι σταλῆ.

2) Εἰς μηνιαῖα τοῦ Τακαβήτ σανταγιέ²², τεσσάρων ἐτῶν καθυστερούμενα, / ἐν ὄλω γρόσια σαράντα πέντε χιλιάδας, ἑννεακόσια εἴκοσι ἑννέα (45929).

3) Εἰς ἓνα χαβαλέν²³ τοῦ βιλαετιῦ Κασταμονῆς, παλαιὸν ἐκ γροσίων τρι / ὦν χιλιάδων πεντακοσίων ἐξήντα ἑνός (3561), εἰς ἓνα χαβαλέν νέον Κασταμο / νῆς, ἀπὸ διαφορὰν νομισμάτων γρόσια δύο χιλιάδες ἑπτακόσια πενήντα (2750).

²⁰. Seraskerlik: υπουργεῖο τῶν στρατιωτικῶν.

²¹. Sergi: ταμιακὸ γραμματίο.

²². Tekâüt sandığı: συνταξιοδοτικὸ ταμεῖο.

²³. Havale: ἐντάλμα πληρωμῆς.

Δ'. Εἰς βιβλία ἰατρικά, ἀρχαιολογικά κ' ἄλλης ὕλης, εὑρισκόμενα εἰς μίαν βί / βλιοθήκην, μίαν etagere²⁴ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ γραφείου μου ἐν τῷ κοιτῶνι μου.

Ε'. Εἰς στολήν τοῦ βαθμοῦ μου κ' ἄλλα ἐνδύματα, ἐξ ὧν μίαν καινουργῆ μηλωτήν.

Ζ'. Εἰς ἓνα δαχτυλίδι μέ σάπφειρον, χρυσοῦν καὶ δύο χρυσοῦ ὠρολόγια. Εἰς / τό γραφεῖον μου καὶ τήν βιβλιοθήκην μου.

Αὕτη εἶναι ἡ μόνη περιουσία μου. Χρηματικὴν τοιαύτην, ἐκτός τῶν / ὅσα ἔχω λαμβάνειν ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση, δέν ἔχω, ἀλλ' οὐδέ χρέη, χάριτι /θεία, ἔχω.

Ἐπὶ τῆς περιουσίας μου ταύτης ἐγκαθιστῶ κληρονόμους μου τοὺς τέσσερας υἱοὺς μου, Νικοκλῆν, Δημήτριον, Φίλλιπον κ' Θεόδωρον, κατὰ ἴσας μερίδας, ἐντέλ / λομαι δ' αὐτοῖς ὅπως, μετὰ τὸν θάνατόν μου, σέβωνται καὶ περιθάλπωσι τὴν δευτέ / ραν μου σύζυγον Κατίαν, ἥτις, μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως, μεριμνᾷ πε / ρὶ ἐμοῦ καὶ μέ γηροκομεῖ, παρατείνουσα τὸν βίον μου διὰ τῶν ἀκαταπονήτων / φροντίδων δι' ὧν μέ περιβάλλει.

Εἰς τὴν σύζυγόν μου Κατίαν κληροδοτῶ τό σαπφείρινον δαχτυλίδι / μου, ὡς καὶ τό ἕτερον τῶν χρυσοῦν ὠρολογίων μου ὅπερ ὡς σύντροφον ἔχον κα / τὰ τὸν βίον μου μετ' ἐμοῦ, ὅπως μέ ἐνθυμεῖται.

Εἰς τὰς ἐγγονάς μου, θυγατέρας τοῦ προαποβιώσαντος υἱοῦ μου Ἰωάννου / κληροδοτῶ, ἀνά δέκα χιλιάδας γρόσια ληφθησομένης ἐκ τῶν μηνιαίων τοῦ Τε / καβήτσαντιγῆ, ἥτοι δέκα χιλιάδες γρόσια εἰς τὴν Ἰφιγένειαν, καὶ δέκα χιλιάδας / γρόσια εἰς τὴν Ἐλένην.

Εἰς τὴν σύζυγόν μου Κατίαν, κληροδοτῶ ἐπίσης ὅσα χρήματα ἤθελον εἶ / ρεθῆ, κατὰ τὸν θάνατόν μου, εἰς τό συρτάρι τοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι γραφείου μου, ὃ / πως κάμη τὰ μνημόσυνά μου, καὶ πᾶν ἄλλο θρησκευτικόν χρέος διὰ τὴν ψυχὴν μου.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐν Μακροχωρίῳ, κατέθεσα λίρας / Τουρκίας πενήντα, δι' ἑξοδα κηδείας μου.

Εἰς ἔνδειξιν συνέταξα τὴν παρῶσαν διαθήκη μου, ἥτις εἶναι ἡ τελευταία / μου καὶ ὀριστικὴ βούλησίς μου, τὴν ὁποίαν καθ' ὑπαγόρευσίν μου ἔγραψεν / ὁ Κοσ Ἄγγελος Ἰωαννίδης καὶ τὴν ὁποίαν ὑπογράψω ἐνταῦθα.

Ἐν Μακροχωρίῳ τῇ 12ῃ φεβρουαρίου 1906.

²⁴. Ράφι.

ὁ γράφας

Ἄγγελος Ἰωαννίδης

ὁ διαθέτης

Κωνσ. Μακρίδης

Ἀκολούθως προσεκάλεσα ἐν τῷ αὐτῷ μέρει, τοὺς ἐξῆς μάρτυρας, ἀσχέτους / συγγενείας πρὸς με, καὶ μὴ ἐξαιρουμένους ὑπὸ τοῦ Νόμου, Ἰωάννην Κωνσταντινί / δην, Ἐμπορον, Σπύρον Δουρόπουλον, Ὑπάλληλον, Ματθαῖον Λαμποβιτιάδην, Παν / τοπώλην, Σάββαν Καπετανόπουλον, ὑποδηματοπώλην, Στέφανον Παπαδόπουλον, Κου / ρέα, Ἀλέξανδρον Ξανθόπουλον, Φαρμακοποιόν, Ἀλέξανδρον Ἀναγνωσιτίδην, σαράφην, / πρὸς οὗς ἐδήλωσα ὅτι τὰ ἀνωτέρω γεγραμμένα εἶναι ἡ μυστικὴ μου διαθήκη καὶ / παρακάλεσα αὐτοὺς νὰ μαρτυρήσωσιν ἐνταῦθα περὶ τούτων. Ἐνώπιον αὐτῶν καὶ / ἐμοῦ ὀρκισθεῖς ὁ Κ^{ος} Ἄγγελος Ἰωαννίδης, ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἐβεβαίωσεν / ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ διαθήκη ἐγράψεν ἀκριβῶς ὅσα εἶπον κ' ὑπαγόρευσα αὐτῷ / τὰ πάντα ἐγένετο ἐν μιᾷ τόπου καὶ χρόνου ὑφῆ, συμπαρασταμένου τῆς Ἀ. / τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σωκράτους, Ἱερατικοῦ Προϊσταμένου τῆς Ὀρθοδόξου / Κοινότητος Μακροχωρίου, βεβαιούντος κάτωθι τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν / ἐμοῦ, τοῦ γράψαν / τος καὶ τῶν παριστιμένων μαρτύρων, οἵτινες πάντες ὑπέγραψαν ὡς καγὼ ὁ διαθέτης καὶ δοῦλος τοῦ Θεοῦ.

Ἐν Μακροχωρίῳ τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου 1906

ὁ διαθέτης

Κωνσ. Μακρίδης

ὁ ὀρκισθεὶς γραφεὺς

Ἄγγελος Ἰωαννίδης

Σάββας Καπετανόπουλος

Ι. Κωνσταντινίδης

Στέφανος Παπαδόπουλος

Σ. Δουρόπουλος

Α. Ξανθόπουλος

Μ. Λαμποβιτιάδης

Αλέξανδρος Αναγνωστίδης

Προϊστάμενος Μακροχωρίου Αρχιμανδρίτης Σωκράτης /

έπιβεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῶν ἄνωθι ὑπογραφῶν /

ἐν Μακροχωρίῳ 12 φεβρ. 1906 Αρχιμ. Σωκράτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Αρχεία

Αρχείο Μητροπόλεως Δέρκων

Κώδικας 15, διαθηκών των ετών 1893-1919

II. Μελέτες

Βαλοαμίδης Πασχάλης, *Η ιστορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου Κωνσταντινουπόλεως*, Αντώνης Σταμούλης, Θεσσαλονίκη 2015.

Βαρβαρούσης Ιωάννης, *Η ιστορική κοινότητα Βλάστης δυτικής Μακεδονίας: Φωτογραφικό λεύκωμα*, Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2006.

Βυζάντιος Σκαρλάτος, *Η Κωνσταντινούπολις*, τόμ. Β', Αθήνησι 1862.

Γεδεών Μανουήλ, *Κωνσταντινούπολις*, εν Κωνσταντινουπόλει 1882.

Γιαννιού-Γαϊτάνου Αθηνά, *Το πνευματικό Μακροχώρι του καιρού μου*, Ισταμπούλ 1951.

Γκίνης Νίκος-Στράτος Κωνσταντίνος, *Εκκλησίες στην Κωνσταντινούπολη. Ζώντα μνημεία της Ορθοδοξίας*, Καστανιώτη, Αθήνα 1999.

Erez Selçuk, *Ayamata'dan Zuhuratbaba'ya Bakirköy* (Το Μακροχώρι από τον Άγιο Μάμα έως τον Ζουχουράτμπιπα), Heyamola Yayınları, İstanbul 2009.

Κυφιώτης Ιωάννης, *Κωνσταντινούπολις και προάστεια αυτής μετά της Θράκης*, εν Κωνσταντινουπόλει 1880.

Μήλλας Ακύλας, *Σφραγίδες μητροπόλεων Χαλκηδόνος-Δέρκων*, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Αθήνα 2000.

_____, *Σφραγίδες, Σφραγίδες Κωνσταντινουπόλεως. Ενορίες Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής, Σύλλογος Ιστορικής και Λαογραφικής Έρευνας η Μνημοσύνη*, Αθήνα 1996.

Σταυρίδης Βασίλειος, *Η Ιερά Μητρόπολις Δέρκων. Οικουμενικόν Πατριαρχείον*, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1991.

_____, *Επισκοπική ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996.

_____, *Οικουμενικό Πατριαρχείον και η μέριμνα των νεκρών*, Αντώνη Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2015.

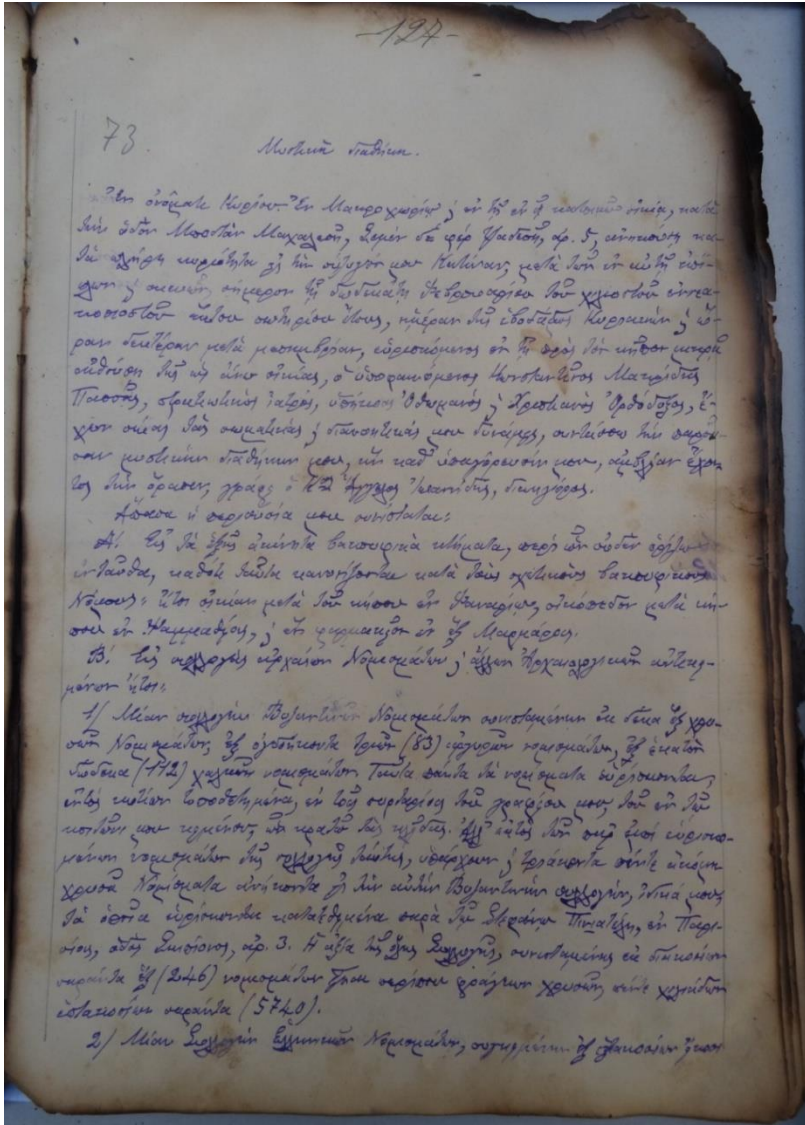
Örsan Rasin, *Kaybolan Bakirköy* (Το Μακροχώρι που χάθηκε), Kendi yayını İstanbul 1989.

Τζιράς Νίκος, *Το Έβδομον του Βυζαντίου και η Ελληνική Κοινότητα Μακροχωρίου*, Όμιλος Μακροχωριτών, Αθήνα 1992.

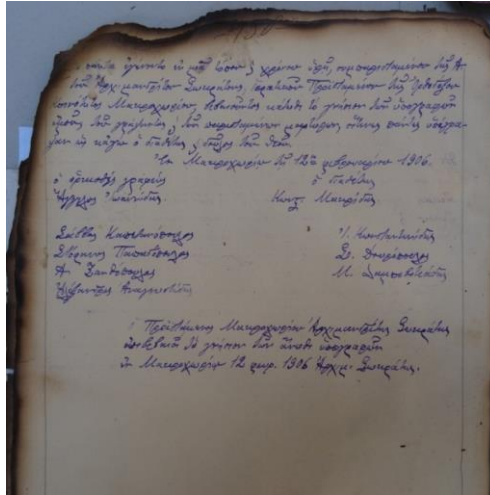
Tuna Turgay, *Bir zamanlar Bakirköy* (Το Μακροχώρι έναν καιρό), E Yayınları, İstanbul 2015.

Τρομπούκης Κωνσταντίνος, *Η ελληνική ιατρική στην Κωνσταντινούπολη 1856-1923*, Σύνδεσμος των εν Αθήναις Μεγαλοσχιολιτών, Αθήνα 2000.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η πρώτη σελίδα της διαθήκης του Κωνσταντίνου Μακρίδη Πασιά.

Η τελευταία σελίδα της διαθήκης του Κωνσταντίνου Μακρίδη Πασά.

Ο τάφος του Κωνσταντίνου Μακρίδη Πασά (φωτ. π. Αντώνιου Καρατζίκου, ιερατικού προϊσταμένου του Ι. Ν. αγίου Γεωργίου Μακροχωρίου, 4.9.2020).